

ئه حمه د دهشتی

دیاره زۆر خه مباری
مهلول و لیو به باری
ئاو پیکری لێ دامه وه
گشت زامی کولاندمه وه
گۆتی برای دلسوزم
من لێره دووره هۆزم
بێ کهس و دل بریانم
غه واره ی پرگریانم
که وتویمه خاکی نامۆ
جه رگم پر پره له سو
ده ربه دهر و ئاوارهم
دوور له خزمان له م شارهم
له م گولخه نه دوور دووره
ده ژیم دل وهك ته نووره
چه رمه سه ری و به دبه ختی
هاو پیمه زۆر به سه ختی
ئه وا وێل و ئاوارهم
دوور له خزمان بیچارهم
جه ستم ته ژ ی برینه
زۆر بیگانه م له م ژینه

به رد له جیی خۆی سه تگینه

دیتم زۆر په رێشانه
ته ژ ی خه م و گریانه
چاوم که پی کهوت ئاوا
ره نگ گۆراو و بی نه وا
دیار بوو له م غوربه ته
ده روونی وا له تله ته
دلم پر بوو له گریان
له نامۆیی و له دووریان
چی برینمه کولاره
هه موو ژانم بوژاوه
هاته وه یادم جاران
پیری دۆستان و یاران
ئه و ده مه ی که ئازاد بووین
له شه کهوت و شاخان بووین
دل ئاوینه ی به ززی بوو
پر ئاره زووی شادی بوو
به ئاواتی رزگاری
ده ژ یان بۆ کورده واری
باکمان له دوژمن نه بوو
گیانمان بۆ نیشتمان بوو
که لاهوم دیت دل به خه م
ده روونی پر بوو له ته م
غوربه تم زۆر هه لستا
ئاو له چاوم نه وه ستا
پرسیم گوتم براله
ئه توو ئیتره و ئه م حاله
شیوه ت دیاره ئاواره ی
نامو و غه ریب له م شاره ی

چوو مه ده ری به یانی
له پارکی دیت جوانی
په شوکا و خه مناکه
سیمای زۆر ترسناکه
که زۆر لێ ورد بوومه وه
لاومه که وه ته بیرمه وه
هاوده می به ک بووین له زوو
هاو پێ بووین پر ئاره زوو
له مه که ب و له حوجره
ده مان خویند له یه ک ده وره
له شار و شاخ و پیکرا بووین
سالمه هه فال و برا بووین
هه سستی بلند و پاک بوو
دلسۆزی خه لک و خاکی بوو
به کوردی په تی و په سا
شیعری ده نوسین نه وسا
وره به رز و گه ش بێ بوو
رۆشه نبیر و مه تین بوو
ده یگۆ مرۆ بوو ولات
ده بێ گیان بکا خه لات
ئازاو نه ترس و ژیر بوو
چقلی چاوی دوژمن بوو
پر له توانا و هوشیار بوو
خاوه ن بیرو باوه ر بوو
پیشمه رگه ی کوردستان بوو
نه ترس و زۆر ئازا بوو
چه ند سالی وا له مه و به ر
و پیکرا بوین له یه ک سه نگه ر

نازانم بۆچی وام کرد
قورم وه سههر سههرم کرد
دایکم چهنه گوتی مه پڕۆ
دوایی ده بی ره نجهر پڕۆ
بۆچی خاك به جسی دیلی
وا ده پڕۆی به ره و ویلی
غوربهت گران و سهخته
کئی نه بیینی خوش بهخته
مردن له گهل که سانت
بهرز تره لهم ژیانته
باوکیشم گوتی گیانه
مه پڕۆ لهم کوردستانه
هه وار بهه شستی ژینه
دوووری خاك پڕ گرینه
مردنت لیسه بوی
ژیانی نامۆیت نه وی
هه رچی گوتیان وه بام دا
ژیانم له دهستی خو دا
گویم نه دانی نه زان بووم
لاویکی هه رزه کار بووم
هه رکی دووره که سی بی
راسته ئاسوده نابی
غوربهت زامی زورگرانه
بیگانه بوون گریانه
بهردله جیی خوی سهنگینه
ژیانی دوووری خه مگینه
قسهی ئه وان خراست بوو
هه مووی په ندی به ها بوو
هه رچی گوتیان خو وایه
په شیمانیم له دوایه

ئه وا ئیستا لیزانه
زامی دلم گرانسه
نه شادیم ههیه نه ژیان
پڕۆژگارم بویته گریان
وه بیرمه جاری جاران
له دهشت وشاخ وسهران
ژینمان سهرفیازی بوو
دلان پڕ له شادی بوو
ئیستاش له دوووری و شاران
وهك مردومه بی یاران
دین و رهوشتی بیانی
قهت نابته کامه رانی
هه رچه ند تانهی خو م ده دم
زیاتر وره به رده دم
وا لیزانه وه کوشم
ده تویمه وه من به خه م
سه رگه ردان و ئاوارم
دلبرین پاره پارم
شیت و شهیدام لیزانه
سهیری دل پڕ گریانه
دیدم هه ره وه كه جه یخوونه
ده ریای ئه سرین و خوونه
چاوم له لانهی خو م
لیسه ژین ره نجهر پڕومه
واری خو م چهنه خوشه
دلم بۆ وی په رۆ شه
هه رچه ندده کم ناحه سییم
له م غوربه ته ناوه سییم
په شیمانم که هاتووم
وا لیسه وه کو مردووم

زمان لال و بی زارم
زور دل پیرم و بی یارم
ئوقرم نه ماوه لیسه
گه ر دلم شادکهی خیره
دیه وه یادم جاران
له گهل هه شمال و یاران
چهنه دلشادو بی خه م بووم
که لای خزم و که سان بووم
شادبووین له چوم و یالان
له چیاو زورگو قه دپالان
هیوامان چهنه بهرز بوو
که ژیان قوربان نه رز بوو
من و تو که ویکرا بووین
ئه وسا خاوه ن هیوا بووین
له ئه شکه وتی سه ردیمان
چهنه بهرز بوو هیوامان
که دهنگی زولالی کورد
ببوه هیوای درشت و ورد
دلان ته ژنی شادی بوو
نیشتمانمان مه رام بوو
بۆ سه ره رزی کوردستان
خر گیانمان له سه رده ستان
خوزیا ئه وده مه مردبام
نه م دیبا لیسه وه بام
وا دم بیینی که چو م
مه لول و مات و مو م
نه شادیم ماوه نه ژیان
لیسه چاوم پڕ گریان
هه موو شتی نامۆیه
بۆیه دل ره نجهر پڕویه

گشت ته لارو جوانی شار
لیزه بۆم بوته هاوار
نه شارم شاری خویه
نه که سم که سی خویه
به زمانی شیرینی خۆم
ناکری بکه م داوای خۆم
شوق و بریقە ی پیشکە و تن
لیزه بۆم بوته مردن
چی ده بینم نامۆیه
بۆ من گشت زام و سوویه
هاکار و دانس و ستران
هه مووی بۆم بوته گریان
خانوه قوربه که ی جاران
سه د کوشکی بێ به قوربان
به سته و گووه ندو هه یران
پیی شادبووم له گه ل یاران
ئیره ش هه مووی گوڵخه نه
هه رنیشتمان گوڵشه نه
هه رچه ند چاوان ده گپم
نه فرین بۆ خۆم ده نیرم
وه دی ناکه م تاوئی ژین
وا ده مر م به دلی برین
شایم به هیچ شت نه
دلم لیزه مردیه
من که ها توومه ئیره
وا رووم به ره و هه لدیره
هه پروون به هه پروون ده بم
گه ر چیتز لیترانه بم
به قسه ی گه و رانم نه کرد
بۆین تامی ژه هرم کرد

سیمای جوانی خاکی خۆم
چه ند دلگیره کاکی خۆم
کوردستان وهك به هه شته
زه نوپرو چیا و ده شته
هه ر زیدی باوکه مرو
لیی شاد ده بێ ژین بێ سو
وه بیرمه که ئازاد بووین
له کوسارو شاخان بووین
چیمان ده گوت ئه وساکه
چۆن بێ له بۆ ئه و خاکه
ده مان گوت گه ر پۆژی بێ
کوردستان سه ره به خۆ بێ
ئه وسا به سه ره رزی ژبان
ده ژین له ناو کوردستان
که چی ئیستا له م دووره
جه رگو دل وهك نه نووره
ئاسۆم لیل و تاریکه
ژان و ره نجم شه ریکه
پشووی ژبانم نه ماوه
خه سته م ده نگم برآوه
له م غوربه ت و له م خاکه
دل هه میشه خه منا که
نامۆیه هه رچی هه یه
خه محووری به شی مه یه
نه خواردنم خواردنه
بیانی بوونم مردنه
شادیم به هیچ شت نابێ
سه برم لیترانه نابێ
سیمای دووری و جوانی
شاد ناکا دلی بیسانی

کئی به قسه ی گه و ران نه کا
هه ر ئاوا زه ره ر ده کا
په ند وه رگرتن شه یرینه
بۆ مرو تاوینته ی ژینه
وا لیترانه گرینم
بوته هاو به شی ژینم
هه رچه ند ده که م ناخه سیم
برالیزه ناوه سیم
ده ستم به هیچ کوئی ناگا
مه رگم ها تووته ریگا
زۆر سه هووم کرد له م کاره
گرفتارم ئه بجاره
هه رکئی نامۆی دووری بێ
برینی هه توان نابێ
قته ت ئوخه ی له خۆ ناکا
خه م وجه فا بار ده کا
منیش ئه و لیترانه
ژانی زامم گرانه
ئیره بۆم بیانیه
خاک و ره وشێ خۆم نه
که له وه لاتی خۆم بووم
بێ ژانی زام و خه م بووم
دل تاوینته ی شادی بووم
که قوربان خاکی خۆم بووم
ئاره زووی به رزی دلم
زۆر گه ش بوو له پئی گو لم
چه نده هیوام به رز بوو
چه ند م شایی به خۆ بوو
که له شاخ پیشمه رگه بووم
ئای دلخۆش و بێ خه م بووم

هاتم به رهو هه نده ران
بوومه غریب له شاران
لیزه ژیان به لایه
هیچ به که لکی مه نایه
ئهم رهوش و ئهم عاده ته
بو ئیمه هه ر نه گبه ته
کهس به دادی کهس نایی
شاییت به هیچ شت نایی
نهم ده زانی ئی رانه
زیندانی دوور یاران
هه رکئی که و هوشی بین
ویلی وه لاتان نابیی
گه رچاره به ک من نه کم
مه رگی خۆم دابین ده کم
شیت و شه پدای خزمانم
سه ر شیواو دل بریانم
یارو یساوهرم نیه
کار و کاسی شیم نیه
ئیش کردنیش له فلۆ (۱)
دلی پر کردووم له سو
ده بین زوی گه سک دم
دهست له پیسایی وه ردهم
ناخو شتر له گشت شتی
گوسه گ ده که وته مشتی
ده بی هه مووی بمارم
کاره ئاخو ر ناچارم!
گشت کاری ده بین بکه بین
چی پیسه خاوینی که بین
که ی له لانه ی خۆم ئاوا
ره زیل و سوک و رپسوا

له گشت شتی بین به شم
له دووری سه ر به هه شم
کار هه شین له بووم ناکن
هه موو خیسهم لی ده کن
واله م جه ر مه ستانه (۲)
دلم روو له وه ستانه
له ئیشی باو شتیله (۳)
چاوانم له توژ لیله
کاریکی رهش و (۴) سه خته
کار گه ر تیا به دبه خته
قاپ شوشتن له چیشته خانه
یان له بار و مه یخانه
خز مه تیش له هوتیلان
که مئی چیتزه له مالان
دزگری (۵) و پاسه وانی
کاره له بو پیسیانی
ئهم کارهش زور خه تهره
دزگری به لای سه ره
ئه وانهش دهست نا که وئی
واسیته و خه لکی ده وئی
پیم ده لین ئاوسله نده ی (۵)
ده بی دهست لیره به رده ی
من ئاوا زیندی برینم
سهیری چاوی پر خینم
بوخۆم نه ندازیاری بووم
خاوهن ژین و کاری بووم
له هیچ شتیم کهم نه بوو
ئه وه ی که نهم بوو خه م بوو
خانووو قه سری زورجوان
به جیم هیشت پر ئه رخه وان

له گه ل دایک و خوشک و برا
دو نیام روون بوو وه ک چرا
لیزهش وا سه ر گه ردانم
نا ئاشنا له ژیانم
نه ئیره خاکی خوومه
نه هه وای پاکی خوومه
بیانیم و بیانیم
من ئاشنا بی ره نیم
غه ربه چی ده بینم
بو یه که ده دل برینم
کارم ناده نی بی که م
ناچار به رهش کار ده کم
پیم ده لین مافت نیه
هیچ کاری بو تو نیه
راوس راوسم (۶) پین ده لین
واته پیگانه هه لین
من ده ژیم له لا گه ری (۷)
هه ر وه خته گیانم ده ری
له نا و هایی (۸) پر نیگبه ت
جه رگم وا بووه له ت له ت
شیفکی (۱۰) لی یه نامه رد
زورعه بووسه دل وه ک به رد
کابرایه کی مل چورچه
نوقمی خه ناوکه و پرچه
ئه و ده ست کو تراوه سیسه
تا بلیی بلح و نه گرپسه
سه ر ژنانی قژ درپژ
ده به نگ و پیس و قسریژ
گواره ی له گو یان دایه
لوت کونه ئه لقه ی تیا یه

له ژووره که هی هاته دهر
هه رگویی نه دامی ده غهر
گه لئ بیرم بو هاتن
زامم لئ وه ژان هاتن
هه زار دهر د وهه زار خهم
بهرچاوانم لئسل و تم
گه لئ دهر دی باس کردن
هه مووی نه زینکی مردن
رهنگی هه لـبـزرکاو بوو
فرمیسکی پرچاوان بوو
دیاریووو زورر بیزاره
هه ناسه هی ژاری ماره
ئاهی سهرد و گریانی
دیاریوو له چاوانی
به چاویکی پرگریان
رووی تی کردم گوتی گیان
دل پرپر حه سهـرته
وا دهرم لهم زبلاسه ته
چی بکه م پرۆم لیسه
گهر چاکه م بلیی خیره
منیش زام کولامه وه
له داخ خهم بوورامه وه
گوتم هه فـالی دوورم
منیش وهک تو بئ نوورم
چی وه شیرمه وه لیتان
دل کولترم له ریتان
هه زار دهر دو به لاو خهم
جیهام لئ بووه به تهم
دهر دی من گراتره
فرمیسکی من زبـتره

زورر زگم به خو سوتا
غهر بییم زورر هه لستا
چهند ساعات چاوه پروانی
ئهوسا گوتی به یانی
گهر کارئی پهیدا نه که هی
ژیان له خو تال ده که هی
گوتم من کهس نانا سم
بچم له کوئی پیرسم
گوتی پرۆبلیمی (۱۲) خو ت
چاره سهـرکه تو به خو ت
ئیمه ناتوانین چی بکهین
هیچ کارت بو پهیدا کهین
گوتم ئاخیر غه وارم
ناموو بیکهس لهم شارم
منیش مرۆم لئرانه
خاوهن هه سهـ بیگانه
تو هه ولئکم بو بده
چیتـ ئازارم مه ده
وا بکه کارئی بکه م
تا که می خهم که م که م
ئهوسا بیره سوسیل
هه رگیز مه پرسه حالم
گه لئک لئ پارامه وه
وه رامی نه دامه وه
زورر به هانه هی پئ ده گرتم
هیچ پیزی لئ نه گرتم
زورری قیژاند وه سهـرما
ههر واقم له وئی ورما
پئی خوشه چاوی دهرچی
غهر به بولای نه چسئ

میوانیکم که بو دی
شیف (۱۱) چاوه کانی دهر دی
وا ده زانی مرو نین
چونکه ره گه زی ئه و نین
ده لئت ئاوسله نده
ده بی برۆن لهم هه رده
سوسالیش (۱۲) زامی گرانه
شهـرم ده که م لهم ژیانه
که دپته وه ترمینم
بو سوسیل داده منم
ژهـرم بخه نه ناو ده م
نهک سهـر له سوسیل بده م
ژینکی لئ یه دپزه
هه تا بلیی بی رپزه
ئافره تیکی زورر سهـیره
موزه بزه ب ده لئی نه پیره
به هانم پر پئ ده گری
ده لئ هیچ بو تو ناگری
زورر دژ به بیگانه یه
ههر ده لئی ده بابیه
تا کاریکم بو ده کا
جهـرگو دل کون ده کا
دوینیکه چوومه سوسیل
لیم مور بووه پرچ کال
هه رده م توره یه و چاو حیز
زوری ده خوری کونه حیز
زورر به سوکی و چاوی به د
وای پی گوتم کورته قه د
هه سهـ زوو وه دهر که وه
بوور دهری وه رکه وه

کهلتور و فەرھەنگی خوڤم
لیم بویتە دوژمنی خوڤم
هەموو پەروەش و عادیتم
گۆراوە پەر نیگبەتم
کورم بە لایسی دەروا
کچیش ژبانی بی پەروا
شەوان هەتا بەیانی
خەو لە چاوم ناروانی
چاوەرپی دەرگا دەکەم
تا مندالی وەدی بکەم
نە ئاوازی شادی دی
نە دەنگی دوا پۆژم دی
مندالم بە هیچ نابن
پینگە نادەن کە چابن
لێرە خەلکی پینگانە
سووکە لە لای ئەمانە
دیتەو ییادم ژبان
لەوسەر دەمی نیشتمان
چەندشادبوم لە واری خوڤم
لە گەل خزم و کەسی خوڤم
شاییم بە گشت شتی بوو
مندالم لێ جیا نەبوو
لە گەل هاوسەر و مندالم
زۆر سەر بەرز بووین لە مال
هەموو هاو دەمی یە کبووین
قەت وەکو ئیستا نەبووین
شادان و خەندان دەژباين
نەوێک ئیستا پەر خوژباين
مندالم گوی راپەلم بوون
ئای بە حەیاو شەرم بوون

قاقۆلی قیت و درێژ
هەردەم و پەو سەری گێژ
نەخویندن تەواو دەکا
نە دوا پۆژ پەچاوە دەکا
هیچیان بە گویی من ناکەن
هەرچی بلیم پەر دەکەن
دەچنە لای یوگند ئەمت
دەبنە پەژار و خەمت
لە ویش دەبان شیرنەو
نامەرد نایان هیئەو
بێ دەست و دەسەلاتم
مەرگ بوویتە خەلاتم
کەچ روپووە بە لاینی
کور لە مال دەنگی ناینی
گشت و مالی خو دەکەن
منی باوک دەردەکەن
هاوسەرم زۆر گۆراو
وێکو جارێ نەماو
دەلیت منیش دەچمەدەر
بۆسە ماو دانس و وسەفەر
بۆ خوڤم دەژیم بە تەنیا
لێرە لیت دەبم جیا
هەلو هەلو دەکاتن
پۆلیسان بانگ دەکاتن
کلێلی مالەم دەگۆرن
لە قسەمی خانم دەنۆرن
خو هیچ وێژدانیان نیە
کار کەری ئەجنەبیە
والیرانە ژبن تالم
ئا بێرا ئەمەبیە حالەم

خاوەن مال و مندالم
لە تۆ بەد ترە حالەم
هەزار پەنج و پەژارە
لە دلی منی هەزارە
هەر گۆتم زوو دەچمەو
لیرانە نامینەمەو
ئەمرو ئیستا سەبەینی
وا ژبنم لە بن دینی
نەمام ماو نەحال
دیوانەم لە دەست مندالم
لە رووم نابن بچمەدەر
دل پەر لە ژان و کەسەر
هاوسەرم لێ تۆراو
سەد مەرچی بۆم داناو
ناویرم فززی بەکەم
هیچ باسی ئابروو بەکەم
زۆر هەنجەتم پێ دەگری
گویی لە قسانم پەر ناگری
دەلی دەبسی و بەکەمی
دانس و سەمام بۆ بەکەمی
ئەو هەستەمی کە من هەمە
پێیان وایە ستەمە
دەبن بچمە سەر دینیان
هاو دەم بێم لە گەل ژبنیان
بۆیە ئێرە دۆزەخە
مەرگ گرتوومی بەخە
کورم گوارەمی لە گئی دا
بەدبەختی و لە پێی دا
سەر ژنانی بی پەروا
بە لەنجەو لاریش دەروا

ههستام به قسهی نهوم کرد
قورم وهسهر سههرم کرد
هه موو سهروهتی ژیانم
دانا له رپی نه مانم
ههرچی خانوو بههرم بوو
فرۆشتم به قسهی نهو بوو
به ههزار رهنج و ئازار
دووور کهوتتهوه له ههوار
له قاچاغی ورپی سهخت
زۆر نهما بوو بهد بهخت
له دهریا ون و ویل بین
خۆراکی حوتی بۆر بین
گهلی لهوانهی ههاتن
خنکان گشتیان نههاتن
خۆزیا ئیمهش وهك ئهوان
ون باین له ناو دهریای وان
قته ئاوامان نه دیبا
ژیانی ئیستامان وایا
هاتین زۆر رپیمان برپی
کهویه بهفرانمان درپی
شهوه له چۆم و جهنگهلان
برپیمان دۆل و تهلان
قاچاغچی و کهله کبازان
هاتن ههر وهك بهرازان
بردیان ههرچی کهههم بوو
هیشتان ده بانگوت کهم بوو
قاچاغچیشم ده ناسی
ئیستاش ههر ده کهم باسی
قسهی زۆر زلی ده کرد
بهردی رقی نهرمه کرد

کراسیکی له بهر بوو
وهك بوکوکه سههر بوو
دهبگوت مۆدیله ئه مه
دریژتر له مه کهمه
ههرامهی هه موی دیار بوو
وهك فاتهی جاران نه بوو
ئهوکات گۆتته خیزانم
بـوـچ وایه فاته خانم
شهرم و چه پای نه ماوه
گشت ئابروی نکاوه
زۆر روت وقوت بوو فاته
ههر ده تگوت عاجییاته
جهستهی هه موی دیار بوو
تا سههر ناوکی عوربان بوو
من ئهوسا دلم توند بوو
که دیم فاته ئاوا بوو
سههرم ده کرد گۆراوه
وه کو جاران نه ماوه
ده تگوت بزنه گۆرپوه
عهیب و عاری ده رچووه
ده یگوت من له وینده ری
شه وانیش ده چمه ده ری
ژیان له ویندهر شاده
هه موو که سیك ئازاده
ئه ورپایه جیی ژیان
کی نه بیینی په شیمان
ژنی نه عله تی هاوسهر
ئه ورپای که وته ناوسهر
ههردهم پند و بۆرهی بوو
ئه ورپای له ناو سههر بوو

وینکران له سههر یهك سیفره
نانمان ده خوارد بی قهره
ژینمان ژیان شادان بوو
ئهوسا ده لیم ژیان بوو
له ژیر بۆمبای ناپالم
گهلی خوشتر بوو حالم
بن بهردو ئه شکهوتی خۆم
دلشادتر بوو برای خۆم
ئه شکهوته ره شهی جاران
به ههشتی بوو ئهی یاران
لهوی شادو خه ندان بووین
سههرهست و کامهران بووین
مامه پرووت و سوره بان
وهك به ههشتن بۆ ژیان
دیمه نی چیا ی سه فین
رهنگینه له گهله مرین
کوردستانی برینم
زیدی که سان و ژینم
چه ند دلگیرو نه خشینه
ههردهم دلم بۆی دینه
تا دوور نه بی له ههوار
تو ههست نا که ی به هاوار
ئیمهش رۆژی رهش و دوون
هاته پیمان بووین زه بوون
من نه م ده و بست که وا بی
ژینم ههردهم بریا بی
رۆژی فاتهی خال حاجی
هاته میوانمان باجی
ههرده تگوت جنوکه یه
ئه وفاته عه تیکه یه

لێره تام ناکهین له ژيان
ههروا ده بین دل بریان
ههسته ناوی خوا یینه
خۆت رزگار که له م ژینه
برۆوه ناو نیشتمان
په نده وه رگره له زیان
بلی به هه مسو لای
قهت نه کهن بکه ونه داوی
روو له تاراوگه نه کهن
خۆیان توشی خه م نکهن
وه لات گه لێ رهنگینه
هه وار بۆ مرۆ جیی ژینه
قهت مه بنه ویلی شاران
هه ر بژین له گه ل یاران
مه رگه ناو خاکی خۆت
چیتر له ژیا نی نامۆت
به رده ل جیی خوی سه نگینه
باده ی ولات رهنگینه
هه رکن ژیر و ئاقل یی
قهت ویلی دووری نایی
بلی نه فرته له دووری
له ژیا نی بی سه بووری
ئه مه په ندی ژیا نی بی
با سه ره ریت له دوا یی
بمه له واری شیرین
مه ژی له دووری برین
غه واره یی نه مانه
بوخوی مه رگی ژیا نه

به دلێکی پرله ئیمان
خاکی خۆم ده لێ سه مه وه
شادی ژینم دینمه وه
مردن له گه ل که سام
خۆشته له مه ژیا نم
برا خۆ تو جه وانی
هه رچی بکه ی ده توانی
توی ره به ن بی منالی
پیی ناوی ژیا نی تالی
هه سه ته برۆوه وه لات
ژیا نی بوخۆت بکه خه لات
لێره گه سک وقاپ شوژی
دهت فه وتینی خه مخوژی
به م جوړه سووک و چروک
بیگانه لیت ده کهن تووک
هه ر له خاکی نیشتمان
شاد ده بی دل و ئیمان
چه ندخۆشه هه واری خۆم
له گه ل قه وم و که سی خۆم
له تا وه ویتری چاوم
لێره مردووم نه ماوم
ئای دووری چه نده سه خته
کن لێ بی بژی به دبه خته
نه فرین له نامویی ژین
له ئه وروپای پر برین
هه رچه ند لێره بین سه خته
ژیا نی ئاوا به د به خته
که لتوری ئه م فه ره نگه
له بۆ مه وه ک نه نگه

ته نیا چا وه پاره بوو
که رامه تی هه ر نه بوو
گه لێ فیلی لێ کردین
نامه رد زینیشی بر دین
دیار بوو که له کبازه
ئه و سه گبابه مل قازه
ئه گه ر بی ت و پوژی بی
ده بی سنگیک بو ئه و بی
ئیمه لێره و له ویش بووین
بیچاره و ره نجه رۆ بووین
زۆر په شیام هاتووم
هه روا ده زانم مردووم
به لام هه ر ده رۆمه وه
چاره یه ک دینمه وه
ئه م ره نج و ئه م میحنه ته م
لاده به م ئه م زیلله ته م
خانوه ک له قور ساز ده که م
خۆم قوریا نی وار ده که م
قه دری عافیته ده زانم
ده به په ندی گریام
له رینگه ی خاکی جوانم
تی ده کۆشم تا مانم
هه روه کو جاری جاران
ده به پیشمه رگی یاران
بو خزمه ت به خاکی خۆم
تیده کۆشم برای خۆم
ژینم لێره برینه
هه مووی گریه و نه فرینه
ده رۆمه وه نیشتمان

مانای چەند وشەیه ک.

(١) فلۆ: کورت کراوی فلۆ مارکیته، ئەم شوینە وەك دەرارخانەی لای خۆمانە بەلام بە شیۆهه کی گەورەتر و لە ڤارتەر لە هەموو ڤویه کەوه، شتومە کی نوێ و دەستی دووی لێ دەفرۆشن و هەموو ڤۆژانی شەموو و یەکشەمە لە شوینی تاپه تی خۆی دەکرپه وه .
(٢) جەرمەنستان: مەبەست وەلاتی ئەلمانیا یه . (٣) باو شتێله: مەبەست کارگەر یه لە خانو دروست کردن و پاک کردنه وهی کەل و پەلێ خانوو لە کاتی تیکدان و دروست کردن دا که کاریکی زۆر سەخت و ناخۆشه ئەمەش بە رەش واتە بەبێ ڤوخسە تی دەولەت کاری تیا دەکەن واتە نا یاساییه که زۆر جار ڤۆلس دەیان گرن و جەزاشیان زۆره . (٤) کاری رەش: بەو کاره دەلێن که بەبێ ئیجازه و ڤوخسە تی دەولەت دەبکەن و قاچاغە و مافی ئەو کار کردنه یان نیه، کەسێ لە سەر ئەم جۆره کاره رەشانە بگێرێت جەزای زۆره و توشی بەلای یاسایی دەبیت . (٥) دزگری: پاسەوانیه لە کەل و پەلێ دوکانه گەرە کانه دژی دزان، چونکه دز یه کجار زۆره و ئەوهی ئەم کاره دەکات زۆر جار توشی گێرو گرت دەبیت لە گەل دزه نوقۆراکن و چه قۆیان بەر دە کەوێت . (٦) ئاوس لەنده: واتە بێگانه بە هەموو کەسیکی که ئەبێگانه بیت دەلێن ئاوس لەنده و ناویکی رەزا قورسه لەلای زۆریه ی ئەلمانەکان و زۆریان ڤق لە ئاوس لەنده واتە بیانی دەبیته وه .

(٧) ڤاوس ڤاوس: بە زمانی ئەلمانی واتە بۆ دەره وه ئەمی بێگانه کان، ئەم وشه یه لە لایەن هەموو ئاوارەیه ک و بێگانه یه ک بیستراوه، کەلمان و دژ به بێگانه ن ئەم وشه یه زۆر جار ان دو یاره دەکەنه وه و دەلێن ئاوسلەنده ڤاوس: واتە بێگانه بۆ دەره وه .

(٨) هایم: ئوردوگای پەناهەندانە که ژبانی تیا زۆر ناخۆش و سەختە و هەموو پەناهەندنه یه ک دەبیینی و تیا دا ئازادیه کی تەواوی نیه و ژبانیکی ناله باری تیا یه . (٩) لاگەر: ئەمەش هەر هایمه و شوینی پەناهەنده و بێ خانوو بێ دەره تانانە . (١٠) شیف: واتە مەسۆول، بە ڤۆه بهر، سەرکار هەمیشه کەسانی دل رەقو خراب دەبنه لێرساوی هایمه کان ئەوهی که من بە خۆم دیمه و ابووه .
(١١) سوسیال: شارەوانی، ئەو شوینە یه کە پەناهەنده و بێ دەره تانان ڤاره ی نهژی و نەمری لێ وەر دەگرن و کاروباریان لەوشوینە بوچی بەجی دەکریت لە بهاری ژبانه وه .

(١٢) ڤرۆبلیم: گێرو گرت، مەشاکیل .

بەلای منەوه ناخۆشترین ژبان ژبانی ئاوارەیی دووره وەلاتانە جا بە هەر شیۆهه یه ک بیت هەر سەخت و ڤر له رەنج و نەهامه تیه ئەوهی که توشی به دەره به دەری دەبیت ئەوا دەکەوێت ناو خەم و ئازاران و هەمیشه نامۆیی بەخت رەشی جەفایه، خوگەلی ڤاستیان گو توهه کە دەلێن: بەرد هەر له جیگه ی خۆی سەنگینه و مروض هەر له شوینی خۆی سەنگ و وەزنی تاپهت به خوێه وه هه یه، دەنگی دەهۆلی له دووره وه خو شه، هە تا نه کەوێتە ئاوارەیی نازانی چۆنه .

*